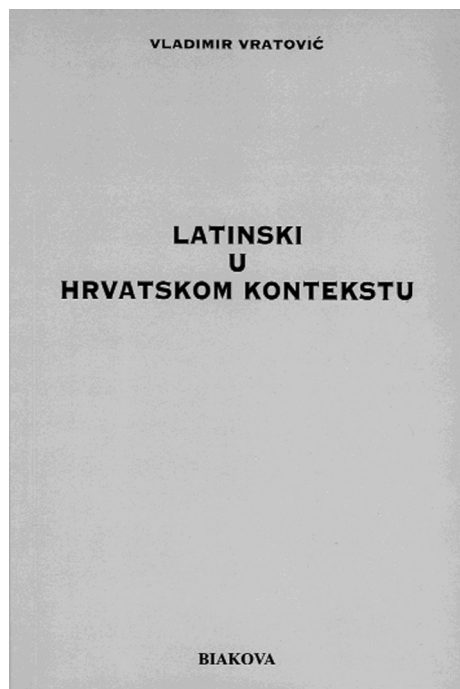

Vladimir Vratović, *Latinski u hrvatskom kontekstu*. Zagreb: Biakova, 2007. [118 str.]

V naših časopisih lahko večkrat beremo negodovanje bralcev zaradi napačnega zapisa ali uporabe kake angleške besede. Še veliko več takih nesmislov se pojavlja ob zapisovanju besed grškega ali latinskega izvora, ob katere pa se komaj kdo spotakne. To se dogaja npr. ob uglasbitvi verzov iz zbirke *Carmina Burana*, kjer novinarji in tudi glasbeni kritiki to množinsko besedno zvezo srednjega spola večkrat enostavno »transfeminizirajo« (ali po domače, »poženščijo«), tako da lahko beremo takšne nesmisle: »Občinstvo je bilo še zlasti navdušeno nad izvedbo *Carmine Burane*.« Pa to ni edini primer te vrste. Bral sem že tudi, da na sončni strani Alp cve-

tejo zanimivi »speciesi« (sic!) raznih cvetlic, ki so zaradi množice neodgovornih hribolazcev precej ogroženi. Spominjam se tudi, da sem pred leti moral bojevati mučno in dolgotrajno črkarsko pravdo zaradi spola slavne atenske polis, ki so ji nekateri slavisti po vsej sili skušali nataktni moško obliko.

Mislim, da takšno ležerno in udobno maskuliniziranje samostalnikov ženskega spola načrtno pohablja logični potencial slovenskega jezika in s tem tudi inteligenčni kvocient slovenske populacije. Proces se namreč ne ustavlja samo ob besedah grške in latinske provenience, ampak se loteva tudi kratic, ki so povsem slovenskega izvora. Zdi se, da zlasti televizijski in radijski napovedovalci (ali pa njihovi prišepetovalci, morda kar sami lektorji) večkrat načrtno poneumljajo smiselno strukturo slovenskih besednih zvez. Tako sem nedavno ujel takšnole dikcijo: »Slovenska ljudska stranka je do tega predloga očitno zavzela povsem drugačno stališče, saj so poslanci SLSa (sic!) glasovali proti ...« Kot da je povprečni slovenski poslušalec že tako pod vplivom Alzheimerja, da v isti stavčni periodi pozabi, kaj pravzaprav kratica SLS pomeni.

Tolaži nas okoliščina, da se podobni jezikovni nesmisli pojavljajo tudi v naši neposredni sosesčini, v hrvaščini. Vendar pa jih hrvaški latinisti budno spremljajo in nanje sproti opozarjajo. Še posebno prizadeven je v tem pogledu Vladimir Vratović, nestor hrvaških latinistov, ki je v zadnjih letih imel na hrvaškem radiu redne oddaje z naslovom *Govorimo hrvatski* in v njih v duhovito zaostreni ironični obliki opozoril na kakih sto absurdnih jezikovnih situacij. Nekatere od

njih presenetljivo spominjajo na podobne jezikovne nesmisle in spake, ki jih lahko opažamo tudi pri nas. Tako je med drugim opozarjal na nepotrebne pleonazme, ki jih pogosto zasledimo v dnevnih časopisih: »Cena projekta se suče circa okoli sto tisoč evrov.« Ali pa: »Prva prioriteta novo ustanovljenega inštituta bo ...« Ali: »Obstaja še tretja alternativa.« (Alternativi sta lahko – glede na izvirni pomen besede *alter* – samo dve: *aut* – *aut*.) V podobno kategorijo sodijo tudi »potencialne možnosti«, »najbolj optimalne rešitve« ali stavek: »Katastrofalne posledice požara bomo skušali spraviti na najmanjši možni minimum.«

Veliko absurdnih situacij se pojavlja ob že omenjeni feminizaciji množinskih samostalnikov srednjega spola, kjer so tudi v hrvaščini ogrožena *Carmina Burana*, ob njih pa tudi razna skripta, *acta*, *miscellanea*, *collectanea*, ali celo učbenik *Elementa Latina* in pesniška zbirka *Lucida intervalla*. Pri nas bi lahko v podobno kategorijo uvrstili pesniško zbirko Vojeslava Moleta *Tristia ex Siberia*. Drugo kategorijo predstavljajo nesmisli, ki se nikakor ne morejo sprijazniti z nesklonljivostjo prevzetih latinskih besednih zvez, kakršne so *reliquiae*

reliquiarum, *modus vivendi*, *Pax Christi* (avtor je npr. naletel na besedno zvezo, ko so razpravljali o »Paxu Christiju« itd.). Še zlasti absurdno mu zveni oznaka za zdravnico, ki naj bi ustrezala moškemu nazivu primarij: na hrvaško televizijo se je menda pred leti skušala vtihotapiti oznaka »primariusica«.

Najtežje se je bojevati proti latinskim frazam, ki se v jezik prikradejo skozi zdaj že vsemogočno angleščino, v kateri seveda veljajo glede izgovarjave in akcentuiranja drugačne zakonitosti. Tako so npr. na hrvaški televiziji oznako nekdanje znamenite avstrijske vojne ladje *Viribus unitis* izgovarjali kot »Viribus junitis«.

Skratka: Vratovičeva knjiga v prijetnem esejistično-feljtonskem slogu opozarja na absurde pojave, ki v pogledu semantike, pravopisja in pravorečja – zaradi čedalje nižjega izobrazbenega nivoja in vse večje ignorance – hrvaščino pohablja, onečejajo in onesposablja. Prepričan sem, da bi bile tudi pri nas podobne jezikovne rubrike na radiu, televiziji ali v dnevnem časopisju nadvse dobrodošle, če ne celo krvavo potrebne.

Kajetan Gantar